

POBRESA, LLARS I ACTIVITAT LABORAL

Març 2014

ÍNDEX

1-Introducció.....	pàg. 5
2-Situació de les llars catalanes segons l'ECV.....	pàg. 6
3-Precarització del mercat de treball i empobriment de les persones treballadores.....	pàg. 7
4-Pobresa i activitat laboral.....	pàg. 10
5-Conclusions.....	pàg. 16

1-INTRODUCCIÓ

En el present informe hem volgut conèixer com afecta la crisi i l'absència de treball a les llars catalanes i això ens ha permès apropar-nos a la realitat de les famílies que han estat més castigades econòmicament. També hem analitzat el deteriorament que pateix el mercat de treball, les situacions que expliquen la precarització de l'ocupació i l'augment de la desprotecció de les persones treballadores. I finalment, hem conegut com afecta l'atur a les llars que es troben privades d'ingressos laborals.

Per això, una primera part de l'informe s'ha centrat en els resultats obtinguts de l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV) de l'any 2013. Aquesta anàlisi ens ha permès veure com cada vegada la dificultat per assumir les despeses més bàsiques, per part de la població catalana és creixent i que el fet de tenir una feina no allunya de la pobresa o el risc d'exclusió social.

Una segona part de l'informe l'hem dedicat a conèixer la situació del mercat de treball en relació a la població assalariada i sota quin tipus de contracte i jornada treballa. Aquest apartat ens ha mostrat els efectes negatius de l'imperant cultura precaritzadora de les pràctiques empresarials que hi ha avui dia. Així mateix, valorem la reducció salarial, la pèrdua de poder adquisitiu i la creixent desprotecció de les persones a l'atur.

Una tercera part de l'informe, s'ha centrat en els resultats que hem extret de les microdades de l'Enquesta de Població Activa (EPA) en relació a les llars que no perceben ingressos laborals. Aquesta informació ens ha permès localitzar tant les llars com les persones que es troben en les situacions més extremes i quina relació tenen amb l'activitat laboral. Aquesta anàlisi ens ha permès veure com la profunda i llarga crisi econòmica ha comportat un important augment de les llars precàries i de les persones que viuen en elles.

2-SITUACIÓ DE LES LLARS CATALANES SEGONS L'ENQUESTA DE CONDICIONS DE VIDA

L'Enquesta de Condicions de Vida (ECV) de l'any 2013 ofereix informació sobre les llars catalanes durant l'any 2012 i segons l'evolució dels darrers anys, es pot veure com cada cop hi ha més persones que presenten dificultats per fer front a les despeses més bàsiques.

Les llars catalanes tenen uns ingressos mitjans anuals de 25.787€, el que suposa una reducció del 7,3% respecte el 2008 i del 0,4% respecte el 2011.

TAULA 1: RENTA ANUAL NETA MITJA PER LLAR

2008	27.818		
2009	27.190		
2010	26.814	variació 2008-2012	
2011	25.693	(N)	(%)
2012	25.787	-2.031	-7,3

Font: Enquesta de condicions de vida (ECV) INE.

Altrament, la **taxa de risc de pobresa o exclusió social** (AROPE) no ha deixat d'augmentar de manera significativa en aquests darrers anys.

TAULA 2: TAXA DE RISC DE POBRESA O EXCLUSIÓ SOCIAL

2008	19,5%
2009	22,2%
2010	25,3%
2011	26,7%

Font: Enquesta de condicions de vida (ECV) Idescat.

Aquest indicador, relativament nou, combina tres conceptes: el risc a la pobresa, la privació material severa i la baixa intensitat de treball a la llar.

Així doncs, segons les dades de 2011 **gairebé un terç de la població catalana es troba en aquesta situació, ja que la taxa arriba al 26,7%**. Si ens fixem en aquest mateix indicador per a l'any 2008, veiem que ha incrementat en 7,2 punts percentuals, ja que aquell any, la taxa era d'un 19,5%.

TAULA 3: DIFICULTATS ECONÒMIQUES DE LES LLARS CATALANES

	2012 (%)
No poden permetre's anar de vacances un cop l'any	41,9
No tenen capacitat per fer front a despeses imprevistes	37,7
Endarreriments en els pagaments relacionats amb l'habitatge pral.	7,8
Molta dificultat per arribar a final de mes	13,8

Font: Enquesta de condicions de vida (ECV) INE.

Si ens fixem en les dificultats econòmiques que presenten les llars catalanes el 2012, podem veure com gairebé el 42% no poden permetre's anar de vacances un cop l'any i durant una setmana. **Un 37,7% afirmen no poder fer front a una despesa imprevista** i gairebé un 8% ha hagut d'endarrerir algun pagament que té a veure amb l'habitatge principal. A més, gairebé un 14% de les llars afirma tenir molta dificultat per arribar a final de mes.

L'absència de treball, les llargues estades a l'atur i l'esgotament de les prestacions per atur són factors que incideixen negativa i directament a les llars catalanes, fent que cada cop siguin més vulnerables i deixin de ser el coixí familiar.

3-PRECARITZACIÓ DEL MERCAT DE TREBALL I EMPOBRIMENT DE LES PERSONES TREBALLADORES

L'anàlisi de l'evolució dels costos salarials mitjans a Catalunya ens mostren lleugers creixements entre els anys 2008 i 2012 i una minsa caiguda entre 2012 i 2013, segons l'Enquesta de Costos Laborals que trimestralment publica l'INE.

La mitjana salarial no ha baixat, en part perquè la major destrucció d'ocupació s'hagi centrat en els i les treballadores amb pitjors qualificacions i experiència laboral, especialment joves, immigrants i persones treballadores amb poca antiguitat i per tant, l'ocupació que s'ha mantingut ha estat la que presenta majors salaris. Un estudi recent del Banc d'Espanya considera que tenint en compte aquestes variables, la reducció real dels salaris ha estat més del doble del que l'INE determina.

Ha augmentat, però, la desigualtat salarial ja que han estat els salaris inferiors els que més han caigut (fins el 17%) mentre que els salaris més alts s'han mantingut, i fins i tot, han crescut.

El fet de que l'IPC està creixent darrerament i que la desindexació dels preus dels serveis públics han disparat els costos energètics i del transport públic, entre altres, provoca la pèrdua del poder adquisitiu dels salaris, sobretot de les persones

treballadores amb les retribucions més baixes, que són les que més han caigut i qui major ús dels béns públics realitza.

Per tot això es pot afirmar que s'està produint l'empobriment de moltes persones treballadores. Tenir feina no és sinònim d'estar exempt del risc de pobresa, ja que la precarietat i la pèrdua del poder adquisitiu dels salaris, sobretot dels més baixos, no garanteix, en molts casos, ingressos suficients.

A més, cada cop hi ha més estudis (CTESC: Risc de pobresa i mercat de treball) que constaten una creixent precarització del mercat de treball que conseqüentment comporta un increment de la pobresa i de la intensitat de la mateixa. Aquesta tendència constatada, fa que avui dia es pugui parlar, a nivell europeu, de l'existència de bretxa entre els mercats laborals dels països del nord i del sud d'Europa (European Vacancy Monitor núm. 12).

Els canvis en el mercat de treball, com ara la flexibilitat de les relacions laborals, ha comportat un nou focus de desigualtats relacionades amb l'ocupació que fan que el treball deixi de ser un mitjà de subsistència (CTESC: 2013).

És per això que en aquest apartat també hem analitzat l'evolució de l'ocupació estable i l'ocupació segons el tipus de jornada.

TAULA 4: EVOLUCIÓ POBLACIÓ ASSALARIADA PER TIPUS DE CONTRACTE

	Indefinit	Temporal	Total
4t trim 2008	2.269.007	545.934	2.814.941
4t trim 2013	1.925.809	444.602	2.370.411
Variació (N)	-343.198	-101.332	-444.530
Variació (%)	-15,1	-18,6	-15,8

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA. INE.

Com venim comprovant any rere any des dels inicis de la crisi, el treball indefinit només ha fet que perdre presència en el mercat de treball. I en determinats períodes de temps hem vist com aquesta tendència negativa també venia acompanyada d'una reducció del treball temporal.

Segons la taula 4 a **Catalunya hi ha 444.530 persones assalariades menys que fa cinc anys**, és a dir, que l'ocupació assalariada s'ha reduït en un 15,8%. Si ens fixem en el tipus d'ocupació destruïda, podem veure com la reducció s'ha donat en ambdós casos, però no amb la mateixa intensitat.

A finals de 2013 hi ha 343.198 persones assalariades menys amb contracte indefinit i 101.332 persones assalariades menys amb contracte temporal. En xifres absolutes, **l'ocupació indefinida ha patit una reducció 3 vegades superior a la temporal. No obstant, és l'ocupació temporal la que ha patit una reducció més accentuada en termes relatius (-18,6%).**

TAULA 5: EVOLUCIÓ POBLACIÓ ASSALARIADA PER TIPUS DE JORNADA

	Completa	Parcial	Total
4t trim 2008	2.456.209	358.732	2.814.941
4t trim 2013	1.962.004	408.407	2.370.411
Variació (N)	-494.205	49.675	-444.530
Variació (%)	-20,1	13,8	-15,8

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA. INE.

En aquests últims anys, **la població assalariada que treballava a temps complet s'ha reduït en un 20,1% i 494.205 persones** mentre que la població que treballa a temps parcial ha augmentat en un 13,8% i 49.675 persones assalariades més.

Tant la destrucció d'ocupació indefinida com l'augment de l'ocupació a temps parcial, denoten formes de treball precari. A més però, hi ha altres formes d'ocupació que també són precàries i que estan presents en el mercat de treball. Aquestes formes, que aquí no hem analitzat en detall, són els falsos autònoms, les situacions de treball sense relació laboral amb gran repercussió negativa sobre els joves (beques, pràctiques) o el treball no declarat (Guamán: 2013). Totes aquestes formes fan que avui dia es parli de "precariat" com el conjunt de persones treballadores precàries.

A més del mercat de treball i l'estructura de les llars, el sistema de protecció també influeix en els nivells de pobresa de la població treballadora.

Malauradament, segons l'Enquesta de Població Activa, en aquests darrers anys hi ha cada cop més persones que no perceben prestacions o subsidis d'atur.

TAULA 6: EVOLUCIÓ PERCEPCIÓ PRESTACIONS

	4t trim 2008	4t trim 2013
Rep subsidi o prestació	170.200	271.300
No rep subsidi o prestació	283.300	533.500
No classificables	2.300	15.700
Total	455.800	820.500

Font: Enquesta de Població Activa (Idescat).

A Catalunya hi ha 533.500 persones desocupades que no perceben subsidi o prestació per atur el darrer trimestre de 2013, gairebé el doble de les persones que es trobaven en la mateixa situació a finals de 2008. En termes relatius s'ha passat d'un 62% a un 65% de persones sense protecció per atur.

Per tant, el menor nivell de cobertura que ofereix el sistema de protecció influeix, també, en l'augment de la pobresa i l'exclusió social de la classe treballadora.

4-POBRESA I ACTIVITAT LABORAL

En aquest apartat de l'informe, ens hem centrat en les llars catalanes que no perceben ingressos laborals i en les persones que hi habiten. Aquesta informació l'hem treballat a partir de les microdades de l'Enquesta de Població Activa.

Les conseqüències que està tenint la crisi en termes socials es fan més patents quan s'analitza l'impacte de l'atur o l'absència d'ingressos en les llars.

En aquest sentit, el darrer trimestre de 2013, **a Catalunya hi ha 88.134 llars sense ingressos laborals**, és a dir, on cap membre percep un salari, prestació o subsidi d'atur, pensió de jubilació, ingressos de prejubilació o pensió diferent a la de jubilació (incapacitat, viduïtat o orfenesa).

TAULA 7: EVOLUCIÓ LLARS SENSE INGRESSOS LABORALS

	2008	2013	Variació (N)	Variació (%)
Llars sense ingressos laborals	64.297	88.134	23.837	37,1

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA. INE.

En aquestes llars sense ingressos laborals hi viuen 195.163 persones. Aquestes persones, per si soles, no tenen capacitat per fer front a les despeses bàsiques i és evident que pateixen risc de pobresa i exclusió social.

Si comparem aquestes dades amb les del darrer trimestre de 2008, veiem com s'ha donat un **increment del 37% i 23.800 llars sense ingressos laborals més**. Fa cinc anys hi havia un total de 64.297 llars en aquestes circumstàncies.

TAULA 8: EVOLUCIÓ NOMBRE PERSONES QUE VIUEN EN LLARS SENSE INGRESSOS

	2008	2013	Variació (N)	Variació (%)
Persones que viuen en llars sense ingressos laborals	122.234	195.163	72.929	59,7

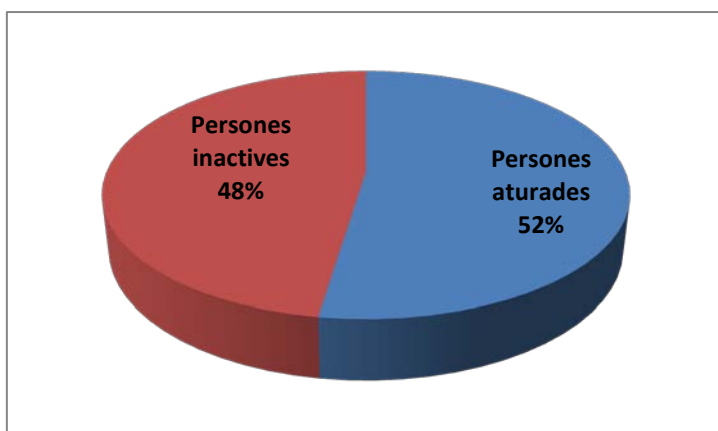
Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA. INE.

La crisi profunda i sostinguda en el temps ha provocat un important increment de les llars precàries i de les persones que hi viuen.

Al darrer trimestre de 2008, hi havia 122.234 persones vivint en llars privades d'ingressos. Avui aquestes xifres s'han incrementat un 60% com a resultat de la crisi i de la manca de polítiques actives d'ocupació per combatre l'atur estructural i pal·liar així, la situació de les persones desocupades que es troben en les pitjors situacions i condicions.

Del total de persones que a finals de 2013 viuen en una llar sense ingressos laborals, un **55,6% són dones (108.600 dones)** i un **44,4% són homes (86.564 homes)**. Per tant, són les dones les que, majoritàriament, es troben en situació de risc i viuen en llars on no entra cap tipus d'ingrés.

GRÀFIC 1: SITUACIÓ DE LES PERSONES MAJORS DE 16 ANYS QUE VIUEN EN LLARS SENSE INGRESSOS EN RELACIÓ A L'ACTIVITAT

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA. INE.

No és menor conèixer la relació amb l'activitat que tenen les persones que viuen en aquesta situació. Per aquesta anàlisi, ens centrem en les persones que tenen edat de treballar, és a dir, **les persones majors de 16 anys, que en aquest cas són un total de 149.387 persones.**

Les persones en edat de treball que habiten en una llar privada d'ingressos laborals només poder ser persones aturades o inactives i segons les dades extretes, **el 2013 un 52,4% del total de persones són aturades (78.278 persones) i un 47,6% són inactives (71.109 persones).**

Per tat, gairebé **80.000 persones a Catalunya que són població activa, resten sense feina i es troben privades d'ingressos.** Aquest col·lectiu, que es troba en situació d'extrema vulnerabilitat, **representa gairebé el 10% del total de persones aturades a Catalunya.**

TAULA 9: SITUACIÓ DE LES PERSONES MAJORS DE 16 ANYS QUE VIUEN EN LLARS SENSE INGRESSOS EN RELACIÓ A L'ACTIVITAT PER SEXES

	Homes		Dones	
	Total (N)	Total (%)	Total (N)	Total (%)
Persones aturades	40.502	61,4	37.776	45,3
Persones inactives	25.496	38,6	45.613	54,7
Total	65.998	100,0	83.389	100,0

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA. INE.

Si ens fixem en les dades obtingudes entre homes i dones, **la major proporció de dones majors de 16 anys que es troben en llars sense ingressos són inactives (54,7% del total del dones) mentre que la majoria d'homes són aturats (61,4%).**

Cal destacar a més, que del total, **hi ha una major proporció de dones que d'homes que es troben en una llar privada d'ingressos laborals.** Hi ha 83.389 dones i 65.998 homes.

TAULA 10: RELACIÓ DE LES PERSONES MAJORS DE 16 ANYS QUE VIUEN EN LLARS SENSE INGRESSOS AMB L'ACTIVITAT I POSICIÓ A LA LLAR

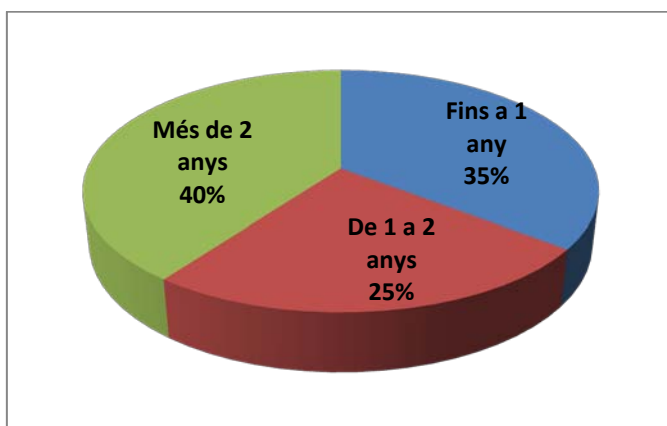
	Persona de referència		Altres	
	Total (N)	Total (%)	Total (N)	Total (%)
Persones aturades	51.497	58,4	26.781	43,7
Persones inactives	36.637	41,6	34.471	56,3
Total	88.134	100,0	61.252	100,0

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA. INE.

Quan analitzem la relació amb l'activitat i el fet de ser la persona de referència de la llar (cap de família) veiem com **el 58,4% de les persones en edat de treballar que són caps de família en llars sense ingressos, es troben aturats. Són persones actives sense feina.**

En aquest sentit, les 51.497 persones aturades que viuen en llars sense ingressos i que són la persona de referència de la llar són el col·lectiu en pitjor situació del total de persones aturades a Catalunya, ja que tenen persones al seu càrrec a la seva llar i no disposen d'ingressos ni treball. Per aquest grup de persones es fa necessari i urgent establir més i millors mesures de protecció social i econòmica i de millora de l'ocupabilitat.

GRÀFIC 2: TEMPS DE CERCA DE FEINA DE PERSONES ATURADES EN LLARS SENSE INGRESSOS

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA. INE.

Si analitzem el temps de cerca de feina de les persones aturades que viuen en llars on no arriba cap tipus d'ingrés, podem veure com d'un total de 78.278 persones que viuen en una llar privada d'ingressos, el **40% d'aquestes persones porten més de dos anys buscant feina (31.240 persones)**, un 24,6% porta entre un i dos anys en situació de desocupació (19.264 persones) i un 35,5% fa menys d'un any que es troba en aquesta situació (27.774 persones).

El fet de que persones que fa menys d'un any que no tenen feina tampoc disposin d'ingressos, és una mostra de la curta durada de les estades al mercat de treball, insuficients per a generar dret a prestacions, subsidis o ajuts per atur.

TAULA 11: TEMPS DE CERCA DE FEINA DE PERSONES ATURADES EN LLARS SENSE INGRESSOS PER SEXE

	Homes		Dones	
	Total (N)	Total (%)	Total (N)	Total (%)
Fins a 1 any	12.581	31,1	15.193	40,2
De 1 a 2 anys	10.881	26,9	8.383	22,2
Més de 2 anys	17.040	42,1	14.200	37,6
Total	40.502	100,0	37.776	100,0

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA. INE.

Si tenim en compte aquestes mateixes variables, però desagreguem les xifres per sexe, podem veure diferències prou significatives.

Segons la taula, així com **del total d'homes aturats en llars privades d'ingressos, un 42,1% fa més de dos anys que cerquen feina sense èxit**, hi ha un **37,6% del total de dones que es troben en la mateixa situació**.

Aquests resultats tenen a veure amb el fet que els homes van ser en major nombre expulsats del mercat de treball als inicis de la crisi, provinents, molt d'ells, de sectors altament masculinitzats com la construcció o sectors relacionats, mentre que les dones han estat expulsades posteriorment, quan la destrucció d'ocupació també s'ha fet notar al sector serveis i a l'Administració pública.

Del total de dones, un 40,2% porta menys d'un any en situació d'atur, un 22,2% porta entre un i dos anys sense feina i un 37,6% fa més de dos anys que no troba feina.

En el cas dels homes, un 31,1% del total porta menys d'un any sense feina, un 26,9% porta entre un i dos anys cercant feina i **un 42,1% fa més de dos anys que busca feina sense èxit**.

Cal destacar el fet que hi hagi una gran proporció del total de dones en llars privades d'ingressos que porten menys d'un any a l'atur (40,2% del total de dones). Aquest resultat evidencia que la temporalitat que comporta una major dificultat en generar dret a prestació per atur afecta més a les dones, i per això hi ha una proporció significativa de dones que portant menys d'un any sense feina, viuen en una llar on no entren ingressos laborals.

TAULA 12: PERSONES ATURADES EN LLARS PRIVADES D'INGRESSOS PER NIVELL D'ESTUDIS

	Total (N)	Total (%)
Analfabets o estudis primaris	47.993	61,3
Estudis secundaris	16.563	21,2
Estudis superiors	13.723	17,5
Total	78.279	100,0

Font: Elaboració pròpia a partir de les microdades de l'EPA. INE.

El nivell d'estudis és un factor de resistència a l'atur, que es posa de manifest sobretot en situacions de crisi com l'actual. La tendència de patir taxes d'atur més elevades en col·lectius amb nivells d'estudis baixos o nuls, es corrobora també en aquesta anàlisi de les llars sense ingressos laborals.

Segons la taula 12, **un 61,3% del total de persones aturades que viu en una llar sense ingressos és analfabeta o té estudis primaris, un 21,2% té estudis secundaris i un 17,5% té estudis superiors.**

No es pot obviar el fet que hi hagi 13.723 persones amb estudis superiors que es trobin en habitatges privats d'ingressos, ja que s'evidencia la vulnerabilitat de cada cop més persones, també d'aquelles que tenen un nivell d'estudis alt, però que estan desocupades i sense ingressos econòmics.

5-CONCLUSIONS

El panorama desolador que mostra aquest informe en quan a l'estat del mercat de treball, la situació de les llars catalanes i l'augment de la desprotecció de les persones, posa de manifest que calen mesures urgents tant per les persones que ja es troben en situació de pobresa i risc d'exclusió social com per les que cada cop són més vulnerables i van de camí a l'exclusió.

L'impacte de les reformes laborals ha estat absolutament nefast en tant que no s'ha creat ocupació, s'han destruït llocs de treball i han empitjorat les condicions laborals i han suposat un retrocés en drets laborals de les persones treballadores.

L'increment notable de treball a temps parcial, evidencia que no s'estan creant llocs de treball nous sinó que s'estan repartint els mateixos llocs de treball entre diverses jornades de treball. Aquesta situació, acompanyada de la baixada de salaris i condicions laborals, mostra el gran retrocés que estem patint en drets i qualitat en el treball. L'empobriment de les persones amb feina es produeix no només per la baixada dels salaris, sinó també per la seva pèrdua de poder adquisitiu.

Per altra banda, la prolongació de la situació d'atur provoca que cada cop més persones esgotin la protecció per atur. Lluny de prendre mesures per garantir la protecció d'aquestes persones, s'han endurit les condicions d'accés i la cobertura de les prestacions per desocupació.

La pobresa en el treball resulta de la interacció de tres tipus d'institucions: el mercat de treball, l'estructura de les llars i el sistema de protecció (Allègre: 2008). Per tant, si tenim unes llars cada cop més vulnerables, un model laboral on es precaritza cada cop més el treball i un sistema de protecció cada vegada més ineficaç i més inaccessible per part de la població, podem parlar de pobresa i d'augment de la vulnerabilitat de les persones treballadores.

Com hem pogut constatar en l'anàlisi de les llars, el coixí familiar s'esgota i les estratègies de supervivència de les llars són cada cop menors. L'increment de llars amb totes les persones aturades i de llars sense ingressos laborals així ho demostra.

El preocupant d'aquest informe, no són els resultats en sí, sinó els increments tant accentuats que s'han donat en els darrers anys. Si no es canvia el marc de relacions laborals i es dignifica l'ocupació, es recuperen drets, estabilitat i salaris dignes, cada cop seran més les persones que passin a formar part dels col·lectius que pateixen risc de pobresa o exclusió social, tinguin o no tinguin una feina.

La realitat actual posa de manifest que calen unes polítiques d'ocupació eficaces i urgents, sobretot, pel col·lectiu de persones que estan en situació d'atur, són caps de

família i habiten en llars privades d'ingressos laborals. Si no es prenen mesures dràstiques i canvis de rumb en les polítiques, la situació serà cada cop més crua, ja que els sistemes públics de darrer recurs són insuficients i no ofereixen la cobertura adequada a les persones que pateixen risc de pobresa i exclusió social.

Metre les persones no trobin feina, cal garantir la seva supervivència amb una major protecció de la RMI i la implementació de la Renda Garantida de Ciutadania que impedeixi la pobresa i l'exclusió social.

Per tot això, cal afavorir un marc laboral que recuperi la dignitat del treball i de les condicions laborals, i que afavoreixi la generació d'ocupació estable i de qualitat.